

Ondrej Beňo
(1880 – 1961)
zastupoval
v rokoch
1948 – 1954
presídlencov
z Maďarska ako
poslanec
Slovenskej
národnej rady

Presídlení Slováci z Maďarska
(Levice, apríl 1947)

Presídľovanie
Maďarov zo
Slovenska.
Nakladanie
dobytkou.

„Výmena obyvateľstva vyostřila národnostné protiklady, mala vážne morálne následky. Rozdelila rodiny, vyostřila protiklady medzi odchádzajúcimi a zostávajúcimi. Nasledovali ťažké roky spolužitia pôvodného slovenského obyvateľstva, ktoré zostalo v Maďarsku a sem vysídlených Maďarov väčšinou katolíckeho vierovyznania, ktorí sa z číročistých maďarských lokalít Slovenska dostali do Slováckmi obývaných obcí v Maďarsku, prevažne do evanjelického prostredia. Aj väčšina Slovákov z Maďarska sa dostala do maďarských, prevažne katolíckych dedín na Žitnom ostrove, kde si príslušníci staršej generácie osvojili maďarský jazyk. Pre svoju archaickú slovenčinu sa často stretávali s pohrdaním tamojšieho slovenského obyvateľstva.“

Milan Lásik
slovenský pedagóg
a národný aktivista v Maďarsku

Maďarov dostala nový domov v doposiaľ takmer čisto slovenských obciach.

Najvýraznejším dôsledkom výmeny obyvateľstva sa tak stal neodvratný rozklad homogénnych menšinových komunit. Tento proces sa ale oveľa viac dotkol Slovákov v Maďarsku, ktorí prišli o svojich národne najvedomejších a najvzdlanejších spoluobčanov.

KALENDÁRIUM

25. máj 1945: Nariadením Slovenskej národnej rady č. 44/1945 boli štátni a verejní zamestnanci nemeckej a maďarskej národnosti (okrem antifašistov) prepustení z pracovného pomeru.

1. august 1945: Predstavitelia Sovietskeho zväzu, Spojených štátov amerických a Veľkej Británie schválili odsun nemeckého obyvateľstva z ČSR, Poľska a Maďarska.

2. august 1945: Ústavným dekrétom prezidenta republiky č. 33/1945 boli osoby nemeckej a maďarskej národnosti (okrem antifašistov) zbavené československého štátneho občianstva.

25. október 1945: Dekrétom prezidenta republiky č. 108/1945 bol osobám nemeckej a maďarskej národnosti (okrem antifašistov) vyvlastnený bez náhrady všetok nehnuteľný majetok a hnutel'ný majetok s výnimkou predmetov dennej po-

treby (potraviny, oblečenie, posteľná bielizeň, zariadenie domácností a pracovné nástroje).

27. február 1946: Bola podpísaná dohoda o výmene obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom.

21. jún 1948: Vlády ČSR a Maďarska sa dohodli na zastavení výmeny obyvateľstva.

25. október 1948: Zákonom č. 245/1948 bolo osobám maďarskej národnosti vrátené československé štátne občianstvo.

13. december 1949: Vládnym nariadením č. 252/1949 bolo osobám nemeckej národnosti vrátené československé štátne občianstvo.

CHCEŠ VEDIEŤ VIAC?

Odporúčané webstránky: www.upn.gov.sk; www.enrs.eu

.tasr.

VÝMENA OBYVATEĽSTVA MEDZI ČESKOSLOVENSKOM A MAĎARSKOM (1946 – 1948)

V rámci československého zahraničného odboja bola počas druhej svetovej vojny vytýčená obnova Československej republiky (ČSR) ako národného štátu Čechov a Slovákov bez neslovanských menšín. Po vojne komunisti podnecovali národnostné pnutia. Košický vládný program z 5. apríla 1945 uplatnil na príslušníkov nemeckej a maďarskej menšiny princíp kolektívnej viny za rozbitie a okupáciu Československa v rokoch 1938 až 1939. Na základe dekrétov prezidenta republiky a nariadení Slovenskej národnej rady bolo potom nemecké a maďarské obyvateľstvo zbavené štátneho občianstva, vyvlastnili mu nehnuteľný majetok, zrušili školy a kultúrne zariadenia.

1945

Propagandistické plagáty Československej presídľovacej komisie

1946

Predseda Československej presídľovacej komisie Daniel Okáli

Slovenskí presídľenci na železničnej stanici v Pitvarosi sa pred odchodom na Slovensko lúčia s príbuznými

Február 1946

Štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí Vladimír Clementis a maďarský minister zahraničných vecí János Gyöngyösi podpisujú dohodu o výmene obyvateľstva

1947

Maďarskí vysídľenci z Levického okresu nakladajú svoj majetok do železničného vozňa

Slávnostné privítanie presídľencov z Pitvarosa v Seredi 13. apríla 1947

DOHODA O VÝMENE OBYVATEĽSTVA

Nemci a Maďari nesmeli pracovať v štátnych inštitúciách, stratili nárok na vyplácanie dôchodkov, nemohli voliť, ani sa politicky organizovať. Výnimky dostali len osoby, ktoré sa zapojili do protifašistického odboja. „Očista“ štátu od neslovanských menšín mala byť zavŕšená vystaňovaním všetkých Nemcov a Maďarov z ČSR. **Odsun väčšiny nemeckého obyvateľstva z Československa sa uskutočnil na základe rozhodnutia mocností protihitlerovskej koalície.** Z južného Slovenska bolo už po podpísaní prímeria medzi Maďarskom a Spojencami 20. januára 1945 vystaňovaných asi 30 000 maďarských štátnych príslušníkov, ktorí po Viedenskej arbitráži obsadili na tomto území dôležité funkcie a úrady. **Súhlas k hromadným deportáciám ďalších Maďarov však československá vláda od víťazných Spojencov nedostala. Vzhľadom na to mal byť zo Slovenska vystaňovaný čo najväčší počet príslušníkov maďarskej menšiny na základe dohody medzi ČSR a Maďarskom o výmene obyvateľstva z 27. februára 1946.**

Dohoda stanovila výmenu rovnakého počtu obyvateľov. Maďarská strana sa na dôvažok zaviazala, že prijme na svoje územie aj tzv. vojnových zločincov maďarskej národnosti. **Presídľenci si mohli vziať do novej vlasti všetok hnutelný majetok a za opustené nehnuteľnosti mali dostať odškodné** – čo sa podarilo len čiastočne. Za vykonanie výmeny obyva-

teľstva zodpovedala československo-maďarská zmiešaná komisia. Na propagáciu a organizáciu vystaňovania Slovákov z Maďarska bola zriadená Československá presídľovacia komisia so sídlom v Budapešti. Na jej čele stál komunistický politik Daniel Okáli. Prví slovenskí vystaňovatelia opustili Maďarsko už v júni 1946.

PRIEBEH VÝMENY

Zatiaľ, čo maďarskí Slováci mohli odísť do ČSR dobrovoľne, o presídlení Maďarov zo Slovenska rozhodovali štátne úrady. Menné zoznamy odovzdala československá vláda maďarskej strane 26. augusta 1946. Maďarská vláda preto považovala výmenu obyvateľstva za nevýhodnú a zámerne sa vyhýbala jej plneniu. Situácia sa zmenila až potom, keď československé orgány začali v novembri 1946 násilne deportovať Maďarov z južného Slovenska do českého pohraničia, z ktorého boli už odsunutí tamojší Nemci. Deportovaní boli potom nasadení na nútenú prácu.

Po obnovení výmeny obyvateľstva v apríli 1947 prejavilo záujem o vystaňovanie z Maďarska 95 421 osôb. Slováci prihlásení na presídlenie však museli čeliť obštrukciám a zastrážovaniu maďarských úradov. Vzhľadom na to odišlo do ČSR len 71 787 ľudí, predovšetkým z oblasti **Békešskej Čaby (Békéscsaba), pohoria Pilis a z Nyírségu.** Hoci najviac vysta-

hovalcov tvorili nádenníci a maloroľníci, Maďarsko opustili aj štyri tisíce predstaviteľov slovenskej inteligencie. **Československá vláda chcela vysídliť aspoň jednu tretinu z približne 540 000 príslušníkov maďarskej menšiny,** ale napokon bolo deportovaných iba 89 660 osôb, z toho 59 774 v rámci výmeny obyvateľstva. **Až 85 % z nich pochádzalo z Bratislavy, Žitného ostrova, Nových Zámkov a okolia Galanty.** Prevažovali medzi nimi bohatší roľníci, statkári, živnostníci a štátni zamestnanci, ktorí predstavovali z hľadiska československých štátnych orgánov politicky najmenej spoľahlivých príslušníkov maďarskej menšiny a zároveň vlastnili najviac nehnuteľného majetku. Podľa maďarských zdrojov zo Slovenska odišlo do Maďarska približne 119 000 ľudí.

DÔSLEDKY VÝMENY

Po nastolení komunistického režimu v Československu vo februári 1948 došlo v dôsledku tlaku zo Sovietskeho zväzu k postupnému obnoveniu občianskych práv príslušníkov maďarskej menšiny. **Výmena obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom bola oficiálne ukončená na základe medzivládnej dohody z 21. júna 1948.** Túžba slovenských presídľencov žiť na čisto slovenskom území sa však nenaplnila, nakoľko sa okrem robotníkov a baníkov museli usadiť v prevažne maďarskom prostredí na južnom Slovensku. Aj väčšina vysídlených